

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ НАПРЯМИ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Д.С. Шкіль, студент, Т.В. Опара, асистент

Сумський державний університет, м. Суми

На сучасному етапі розвитку перед людством дедалі гостріше постає проблема ресурсозабезпечення. Із зростанням населення підвищується загальний рівень потреб, що призводить до появи проблем зменшення кількісних і якісних характеристик природних ресурсів на Землі, а також забруднення навколишнього середовища.

Право власності на природні ресурси встановлене в Конституції України (ст. 13, 14, 142), Цивільному кодексі України (ст. 9, 10, 324), актах екологічного законодавства, які регулюють правовий режим окремих видів природних ресурсів.

Об'єктами права виключної власності народу України є земля, її надра, повітряний простір, водні та інші природні ресурси. До змісту права власності на природні ресурси входить правомірність володіння, користування і розпорядження. Найбільшим власником природних багатств нашої країни є держава.[1]

У більшості країн з розвинутою ринковою економікою природних ресурсів (особливо корисних копалин) споживається більше, ніж вони їх мають. Відсутні ресурси імпортуються переважно з країн, що розвиваються. У силу цього величезні сировинні потоки рухаються в три основні центри їх переробки: Північну Америку, Західну Європу, Східну та Південно-Східну Азію. З огляду на це, виникають дві проблеми: залежність розвинених країн від поставок сировини та сировинну орієнтацію експорту багатьох держав, що розвиваються.

Нерівномірність забезпечення країн природними ресурсами висуває низку закономірностей в економічному розвитку різних країн. Перша з них пов'язана з необхідністю пошуку шляхів більш раціонального використання природних ресурсів в умовах їх нестачі. Особливо гостро ця проблема постає перед розвиненими країнами. Саме тому, їх варіант промислового розвитку в останні десятиліття (економія ресурсів) і є ресурсозберігаючий шлях економічного розвитку.

Раціональне використання і охорона природних ресурсів - важлива природничо-наукова і соціально-економічна проблема, яка вимагає використання системного підходу. Відсутність системного аналізу наслідків запровадження нових технологій у сфері землекористування супроводжується виникненням нових еколого-економічних проблем. Стратегія оптимізації територіальної структури землекористування базується на [2]:

- врахуванні земельно-ресурсної бази, динаміки розселення, регіональних особливостей розвитку продуктивних сил;
- обмеженні відведення продуктивних угідь для не сільгоспцілей;
- здійсненні заходів екологічного планування територій: консервації малопродуктивних та техногенно забруднених угідь;
- застосування економічних важелів впливу на суб'єкти землекористування щодо забезпечення сталості оптимальної структури ландшафтів;
- запровадженні обмежень права власності та права користування землею, що обумовлені екологічними особливостями ландшафтів та специфікою землекористування.

Всі ці складові потребують проведення моніторингу земель, який дає можливість чітко визначити кількісні і якісні характеристики земельних ресурсів і, при необхідності, прийняти своєчасні заходи адекватні фоновому стану земель. Моніторинг земель відображає природоохоронний, ресурсозберігаючий та відтворювальний характер їх раціонального використання, передбачаючи збереження ґрунтів і обмеження негативного впливу на них. Проблемні питання раціонального землекористування можуть бути успішно вирішені при дотримання системи еколого-економічних обмежень та рекомендацій, які повинні мати інституціональну основу [3].

Однією з основних ознак деградації земель в Україні є ерозія ґрунтів. На 30% території України активізувалися процеси карстоутворення, у т. ч. на 27% проявився відкритий карст [4]. Деградаційні процеси ґрунтового покриву проявляються в щорічному від'ємному балансі гумусу, зниженні вмісту поживних елементів ґрунтів і підвищенні їх кислотності, ущільнення, погіршення фізико-хімічних показників, водна ерозія. Площа еродованих земель становить 305,1 тис.га, у т.ч. 176,8 тис. га орних земель.

Всі ці проблеми потребують для свого вирішення людського втручання: меліорація, скорочення повторності обробітку, раціональне використання ґрунтів, розширення площ природних кормових угідь, дотримання оптимального співвідношення між основними елементами живлення та збільшення внесення органічних добрив.

Екологічна проблема - одна з глобальних проблем сучасності. Вона тісно пов'язана з питаннями ресурсодефіцитності, екологічної безпеки та екологічної кризи. Одним із шляхів вирішення екологічної проблеми є шлях «сталого розвитку», запропонований в якості основної альтернативи розвитку людської цивілізації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Копиленко О.П. Правознавство. Копиленко О.П., Мозговий Л.І. http://pidruchniki.ws/15950210/pravo/pravo_vlasnosti_prirodni_resursi_yogo_znist
2. Ситинський В.В., Сявавко М.С., Сохнич А.Я. Землекористування та екологія: системи підтримки прийняття рішень - Львів: НВФ "Українські технології". 2002.- 530 с.

3. Сохнич А.Я. Проблеми використання і охорони земель в умовах ринкової економіки. - Львів: "Українські технології", 2002.- 252 с.

4. Земельний кодекс України: правова основа управління земельними ресурсами - Львів: НВФ "Українські технології", 2000 - 88 с.

Екологічний менеджмент у загальній системі управління : збірник тез доповідей Тринадцятої щорічної всеукраїнської наукової конференції, м. Суми, 17-18 квітня 2013 р. / Відп. за вип. О.М. Теліженко. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 152-154.